

MATIČNÍ LISTY

Literární příloha Zpravodaje Matice české

Číslo 3

Praha, září 2006

Pamětní deska rodu Neuberků v Mladé Boleslavi

Na bráně zámku Neuberk v Mladé Boleslavi byla 7. června slavnostně odhalena pamětní deska připomínající zásluhy českého šlechtického rodu Neuberků o rozvoj české kultury a hospodářské povznesení kraje. Pamětní desku pořídil Městský úřad v Mladé Boleslavi z iniciativy členky rodu, spisovatelky a novinářky Dagmar Štětinové, jež usilovala dlouhá léta o záchranu zámku a památek na rod Neuberků. Výsledky svého téměř třicetiletého studia jeho historie uložila do knihy *Rytíři země české*, která vyšla roku 2001 a byla představena veřejnosti Maticí českou v Národním muzeu.

Neuberkové stáli z české šlechty nejbližší národnímu hnutí. Již Jan František z Neuberka (1733–1784) byl milovníkem staré české literatury a zakladatelem proslulé knihovny, jež je dnes uložena v Národním muzeu. Přátelil se s Josefem Dobrovským, který doporučil do jeho služeb jako knihovníka mladého Václava Matěje Krameria. Právě zde u rytíře Neuberka se Kramerius důkladně seznámil s českým jazykem a literaturou.

Vnuk Jana Františka, Jan Norbert z Neuberka (1796–1859) se stal roku 1841 členem výboru Společnosti českého Muzea, o rok později kurátorem Matice české a roku 1843 předsedou

Jan Norbert z Neuberka (1796–1859)

Archeologického sboru muzea. Ve svých funkcích se snažil co nejvíce prospět národní instituci svým vlivem i vlastními finančními prostředky. Především jeho zásluhou zakoupil zemský sněm pro muzeum Nostický palác Na Příkopěch, ve kterém pak muzeum sídlilo až do postavení nové muzejní budovy na Václavském náměstí.

V revolučním roce 1848 stál rytíř Neuberk ve středu dění v Národním výboru a na Slovanském sjezdu; spolu s Palackým vyjednával s knížetem Windischgrätzem o zastavení palby na Prahu. Po potlačení revolučního hnutí vydržel Neuberk ještě čtyři roky ve vedoucích funkcích muzea, ale pak jako osoba politicky nežádoucí odstoupil a uchýlil se do soukromí. Národní muzeum nezapomnělo na jeho zásluhy a roku 1891 umístilo jeho bustu nad hlavní schodiště nové muzejní budovy.

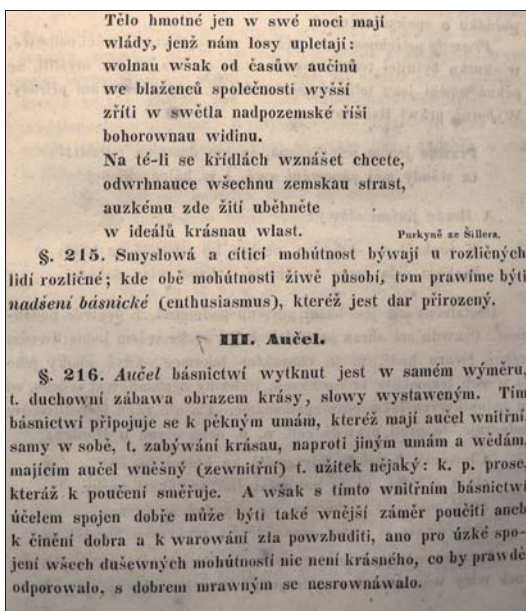
Zámek Neuberk je nyní v soukromém majetku. Nový majitel přislíbil, že po opravě zpřístupní veřejnosti ke kulturním účelům reprezentační místnosti s vzácnými freskami V. V. Reinera.

Eva Ryšavá

Letošní Jungmannovy Hudlice

V sobotu dne 8. července se konaly v Hudlicích slavnosti na počest narození Josefa Jungmanna (16. 7. 1773 až 14. 11. 1847), prvního jednatele Matice české. Rodná obec tak již počtvrté uctila významného rodáka nabídkou bohatého programu: tradiční oživlý rodný domek, vystoupení nejmenších a školáků s pásmo recitace a písniček, mládež v krojích zatančila českou besedu. Loutkové představení pro děti a recitace vítězů literární soutěže Mladoňování připomněly přítomným krásu naší mateřštiny, o níž se Josef Jungmann zasloužil mezi prvními. Z oficiálních hostů se zúčastnili senátor Oberfalzer, představitelé JANUA o.p.s. a Společnosti pro etiku.

Jaroslava Čajová

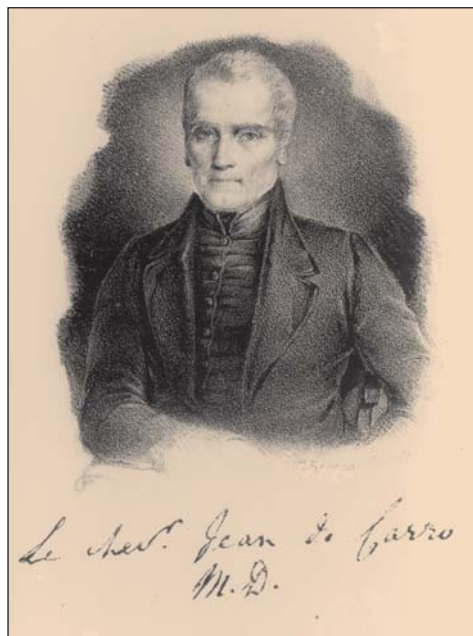
Ukázka z *Hlavy II. „Básnictví“ Jungmannovy Slovesnosti aneb Nauky o výmluvnosti básnické i řečnické* (3. vyd. 1846)

Jean de Carro a naši obrozenci

Jean de Carro, povoláním lékař, patřil mezi nejvýznamnější představitele, kteří, ač původem jiné národnosti, výrazně ovlivnili české národní hnutí v 19. století. O jeho osudech, vydavatelské činnosti pojednává tento článek.

Po svém působení ve Vídni se rytíř Jean de Carro (1770–1857), rodem Švýcar ze Ženevy, usadil v roce 1826 v Karlových Varech. Vedle své praxe lázeňského lékaře se věnoval výzkumu léčivých pramenů a prováděl i celou řadu nejrůznějších experimentů. Podařilo se mu rozšířit Jennerův objev vakcinace proti neštovicím v Evropě i v Orientě. V letech 1831 až 1856 vydával svým nákladem francouzskou ročenku *Almanach de Carlsbad*, v níž podával zajímavé informace nejen o lázeňské léčbě a významných hostech, ale i o Česích, jejich dějinách, literatuře i národním emancipačním hnutí. Svých 26 svazků každoročních Almanachů připravoval k vydání v Schönfeldově nakladatelství za zimních pobytů v Praze, kde bydlel postupně na čtyřech různých místech, nejdéle pak ve Spálené a Štěpánské ulici. Poznal zde řadu našich obrozenců, kteří se stávali jeho přáteli.

Choval úctu k Dobrovskému, na své edici spolupracoval s F. Palackým, V. Hankou, K. Vinařickým, F. L. Čelakovským, P. Koubkem, stýkal se s P. J. Šafaříkem, J. T. Heldem, bratry Preslovými, J. K. Chmelenským, hrabaty Šternberky a mnoha dalšími. Jeho úsilí bylo známo také Havlíčkovi, Jungmannovi a Tylovi. Vedle Vinařického, který pro Almanachy napsal na pokračování přehled české literatury, spolupracoval de Carro nejvíce s Františkem Palackým, k němuž choval obdiv a trvalé přátelství. V roce 1836 vydal francouzsky *Průvodce cizinců v Praze* s historickou částí od Palackého. De Carro zde podává obraz města, ale tlumočí i svá pozorování životního stylu Pražanů a neunikají mu ani národnostní rozdíly. Chválí obyvatele za lásku ke studiu a vědám, za dobročinnost, pořádek a slušnost, smysl a nadání pro hudbu, náboženské a vlastenecké cítění. *Óda na prameny Karla IV.* od humanistického bás-

Jean de Carro (1770–1857)

níka Bohuslava Hasištejnského z Lobkovic jej natolik nadchla, že za účasti Palackého zpracoval básníkův životopis a oslavnou báseň připravil k vydání v dvaceti dvou překladech do cizích jazyků. Ve svých pamětech Jean de Carro vzpomíná, jak na něho Palackého *Dějiny národu českého* hluboce zapůsobily. Měl v úmyslu je pro svět z německé podoby přeložit do francouzštiny, ale nenašel pro svůj záměr vydavatele. V roce 1850, kdy Palacký upadl u rakouských úřadů v nemilost, vychází o něm v Almanachu oslavný článek. V souvislosti se založením Matice české, která je zde nazývána excelentní institucí, se zdůrazňuje Palackého snaha překonat vydáváním vědeckých publikací výrazovou nedostatečnost tehdejší odborné češtiny.

Za života se de Carrovi dostalo ocenění od mnoha významných vědeckých institucí celé Evropy. České muzeum jej jmenovalo svým činným členem a Královská česká společnost nauk členem dopisujícím. Když se v Praze připravovaly oslavy k 500. výročí založení Univerzity Karlovy, měl jako nejstarší ordinující lékař v celé zemi zastupovat lékaře z Čech.

Jean de Carro zemřel v roce 1857 po osmadvacetiletém lékařském působení v Karlových Varech. Toto tehdy téměř úplně německé město na svého čestného občana velmi brzo zapomnělo. Badatel Karel Nejdrl, jeho objevitel pro českou veřejnost v polovině 20. století, si klade otázku „*zda se tak nedálo poněkud úmyslně pro jeho zaujetí pro Čechy a Slovany vůbec*“. Památka lékaře humanisty, který v době cholery v Praze neváhal jako dobrovolník léčit její nejchudší obyvatele, ožila v Karlových Varech až po roce 1989. Jeho hrob byl uveden do důstojného stavu a de Carrovo jméno nesou sady, hotel, stezka a lávka. Na domě s dřívějším názvem Walter Scott, kde lékař žil a zemřel, byla odhalena pamětní deska. Jen Praha dosud neoceníla zásluhy velkého přítele Čechů, který se s takovým zanícením věnoval popularizaci země, usilující o svou národní svěbytnost.

Literatura:

- K. Nejdrl – J. Miessler: Jean de Carro a jeho Karlovy Vary. Karlovy Vary 1958.
- A. Šubrtová: Poslední noc. Praha 1987.
- Almanach de Carlsbad par le chevalier de Jean de Carro. Prague 1831–1856.
- Mémoires du Ch. Jean de Carro. Carlsbad 1855.
- A. Branald: Promenáda s jelenem. Praha 1966.
- Z. Šmíd: Mé staré dobré Vary. Praha 1999.
- M. Hutarová: Jean de Carro – velký přítel Čechů. In: Res Musei Pragensis, XII., č. 7–8.
- I. Turnovec: Jaká byla Praha v první polovině 19. století. In: www.novinky.cz

Marcela Hutarová

NÁMĚTY NA LITERÁRNÍ VYCHÁZKY

Zapomenuté stopy K. H. Máchy na Kokořínsku

V letošním roce uplyne již 170 let od smrti Karla Hynka Máchy (6. 11.). Život a dílo tohoto knížete českých básníků si můžeme vhodně připomenout i vycházkou po méně známých místech Kokořínska, úzce spjatých s jeho tvorbou. Mácha si tento kraj nesmírně oblíbil, což dokládají nejen kresby hradu, ale i četné zmínky v jeho zápisnicích. V *Dílu prvním plánu cesty do Krkonošů z Prahy z roku 1833* (v tomto jakémsi Máchově itineráři) se mimo jiné dočteme: „*Odtud [půjdeme] na Vysokou přes nový Kokořín do zřícenin starého Kokořína, v jehožto sklepích nám bude přenocovati. Zde nocleh i večere.*“ Tento úryvek dokládá, že básník trasu Praha – Mělník – Kokořín výborně znal a prošel ji zřejmě i několikrát. Zmínka o „*novém Kokořínu*“ se týká vesnice nad Kokořínským dolem se zámečkem postaveným v 18. století ro-

Pozůstatky středověkého skalního hradu Staráky u Kokořína

dem Sweerts-Šporků (využíván Akademií výtvarných umění). Málokdo však ví, že se v jeho blízkosti, ve skalách na okraji strže za zámeckou zahradou, nacházejí pozůstatky tvrze, lidově zvané Staráky. A možná, že právě toto tajuplné místo kdysi zvolil Mácha k noclehu – a poznámka o „*starém Kokořínu*“ se týká spíše Staráků než ruin mnohem známějšího hradu! Kokořínská tvrz (Staráky) navíc zčásti odpovídá i popisu skalního obydlí z Máchova románu *Cikáni*.

Do vesnice Kokořín (asi 1 km od hradu nad Kokořínským údolím) vede modrá turistická značka, až ke Starákům však nepokračuje – najdeme je však poměrně snadno. Zámek obejdeme a na východní straně, v místech, kde přiléhají hospodářské budovy, zabočíme do zarostlého parku. Stavení necháme za zády, po vyšlapané cestičce zamíříme na okraj strže a odtud opatrně sestoupíme dolů ke skalním místnos-

Starý židovský hřbitov nedaleko Bosyně, okterém se píše v Máchových *Cikánech*

tem. O vzniku a majitelích této památky se nezachovaly žádné písemné zprávy. Historikové se domnívají, že tvrz byla vybudována asi v polovině 13. století a jejím zakladatelem snad mohl být rytíř Okoř z Dubé, známý i z místních pověstí. Sídlo bylo zřejmě opuštěno již ve 14. století. Místnosti tvrze, vytesané do pískovce ve třech patrech nad sebou, byly kdysi propojeny dřevěnými schodišti a můstky a na skalních plošinách stávala obytná srubová stavení. Do hradu se původně vstupovalo po dřevěném schodišti skalní průrvou. Nejnižší patro dosud zaujímá obranná chodba, rozšiřující se do větších prostor s otvory (střílnami?), jež zřejmě střežily přístupovou cestu. V nejvyšším patře je jeskyně s oknem a dírou pro odvod kouře z ohniště (ku-

chyně). Sousední místnost s výklenkem bývá pokládána za kapli. Na pahorku se nacházejí i patrné stopy po okrouhlé věži.

Staráky bývaly volně přístupné, nyní jejich prohlídku bohužel zčásti znemožňuje dřevěná palisáda, umístěná tam zřejmě kvůli četným úrazům (*za toto důležité upozornění autorka děkuje Pavlu Muchkovi*).

Ze Staráků do Kokořínského údolí vedou dvě neznačené cesty.

První, sotva znatelná, sestupuje příkrým svahem dolů od skalních místností. Vyjdeme u samot V Domkách, nedaleko vyhledávané kokořínské restaurace U Grobiána.

Druhou možností sestupu od Staráků do údolí je takzvaná Ochozka, na niž se napojíme, když se vrátíme zpět do parku. Tato zčásti vyhlídková cesta mívá rekreační stavení a skalní byt a v závěru nabízí i pozoruhodné přírodní útvary. Jedna ze skal téměř na konci cesty svým tvarem připomíná lebku, což výborně zapadá do Máchova strašidelného příběhu. Ochozka ústí na silnici procházející dnem Kokořínského dolu, nedaleko bývalého mlýna Mlčeň. Kromě historické povídky L. Ungera *Mlýn v Mlčeni* bývá toto poněkud pochmurné stavení také zmiňováno v souvislosti s Máchovým románem. Snad je to opravdu „*mlýnec, kteréhož jednozvučné klepání v spolku se šustem a hvizdem přelétajícího ptactva působí, že tato samota ještě pustější, mrtvo krajiny této ještě hrůznější se zdá...*“.

Také malý, opomíjený židovský hřbitůvek, ukrytý na kraji lesa mezi obcemi Bosyně a Janova Ves, je zajímavou máchovskou památkou. A v jeho *Cikánech* se objevuje dokonce dvakrát! Zarostlé, polorozpadlé náhrobní kameny neohraničují zídka, ale leží volně roztroušeny mezi stromy. I poloha hřbitova odpovídá Máchovu umístění – skutečně je to „*malá rovina mezi nevysokými pahorky nade vchodem často dotknutého oudolí*“, kde „*vyhlíželo z polou uschlého drnu šest hrobových kamenů, obyčejných na hrobech hebrajských*.“

Nejkratší přístup k zarostlému hřbitovu je od obce Janova Ves, půvabnější je však neznačená cesta, jež stoupá z údolí od Harasova – a také zcela odpovídá třinácté kapitole románu, kdy sousedé nesou rakve „*vzhůru do kopce na hřbitov židovský*“. Mácha tuto spojnicí s údolím musel dobře znát ze svých pěších výprav na Kokořínsko.

A my si při procházce touto romantickou krajinou v duchu oživíme nejen jeho velkolepé básnické skladby, ale i působivé prozaické dílo *Cikáni*, k němuž ho kdysi tak skvěle inspirovala.

Ivana Mudrová

Hřbitov Na Zelené lišce skrývá i literární příběhy

Uplakaný „dušičkový čas“ vybízí k návštěvě hřbitovů – a to nejen k uctění památky zemřelých, ale i za poznáním. Nepochybně nejvíc láká pražský Slavín nebo Olšanské hřbitovy, kde můžeme obdivovat kvalitní uměleckou výzdobu hrobek i sochařská díla velkých tvůrců. Jsou však i méně známá, nenápadná místa, která stojí za návštěvu. Patří k nim hřbitov Na Zelené lišce v Praze 4, zhruba ohraničený Krčskou ulicí a Na Strži (vstup od Pacovské ulice; zde též zastávka autobusu). Na první pohled vyhlíží dosti obyčejně, a přesto skrývá podivuhodná tajemství: zapomenuté osudy anonymních zločinců i nevšední současný příběh, jenž hned dvakrát vstoupil do literatury...

Tento původně nuselský hřbitov dnes spadá do katastru Krče, ale v minulosti byl využíván jako pohřebiště pro trestance z Pankráce. Tato skutečnost zaujala v roce 1911 novináře a spisovatele E. E. Kische natolik, že se rozhodl tato „veřejnosti zapovězená“ místa navštívit. Tehdy samostatný trestanecký hřbitov Na Zelené lišce v té době plně sloužil k pohřbům odsouzců (zrušen byl až ve třicátých letech), a proto lokalita, zahrnující nynější oddělení číslo 21, 23 a 23A, bývala oficiálně nepřístupná. Kischova žádost o povolení návštěvy byla vrchním zastupitelstvím v Praze zamítnuta, a tak „zuřivý reportér“ musel hřbitovní zeď přelézt potají...

Výsledky pátrání pak zachytil v reportáži, vydané i v *Pražském pitavalu*. Díky tomu máme představu o tom, jak zaniklý hřbitov tehdy vypadal: „*Není tu ani personál, ani hřbitovní návštěvníci, ani hlídač, ani hrobník, ani zvoník, ani kostelník. Úplně sám jde jeden živý řadami mrtvých. Zde leží hroby vždy po dvaceti vedle sebe, všechny stejné. ... Všichni ti bezejmenní nešťastníci tu teď bezejmenně odpočívají vedle sebe, tak jak je zavolala k přelícení smrt, doživotní i desetiměsíční, staří zloději i oběti svého přesvědčení, mladiství provinilci i nepolepšitelní zločinci, loupežní vrahové vedle těch, kteří bez sebe rozčilením vytáhli nůž, když viděli, že jsou oklamáni svou nejmilejší. Smrt, poslední soudce, nezná rozdíl mezi těžkým žalářem a vězením, mezi samovazbou a robotárnou...*“ Neodstranitelný rozdíl však přece jen dokládalo několik osamocených hrobů vězňů, kteří si sami sáhli na život: sebevrahů. A podobně jako na běžných hřbitovech, i zde museli ležet odděleně – naprostí vyvrženci...

„*Na věžičce, tři metry vysoké, která vypadá jako miniatura minaretu, visí umíráček. Před věžičkou leží rozbitý, zrezavělý plechový džbán, nedaleko dvě půlky ztrouchnivělé rakve. Jinak tu není vidět nic. Nepovolaný návštěvník hřbitova přežeze tedy zase zeď de profundis,*“ završuje Kisch své vyprávění a uzavírá: „*Po cestě přicházejí dělníci a dívají se udiveně, s podezřením a nevolí na muže, jenž se právě, zřejmě dojat, přehoupl přes zeď hřbitova odsouzců.*“

Podobný pohled se nám už v současnosti naštěstí nenaskytne, ale jedna připomín-

ka někdejšího trestaneckého hřbitova tu přece zůstala: novogotická šestiboká vížka bývalé zvonice, již Kisch označil za „miniaturu minaretu“. Stojí mezi odděleními číslo 21 a 23 v jižní, nejspodnější části hřbitova. Od vchodu (s kanceláří) se k ní nejlépe dostaneme cestou podél ústřední hřbitovní kaple (dozadu).

Hřbitov Na Zelené lišce (již nikoliv trestanecký, ale občanský) se zvláštním způsobem promítl i v současné literatuře. Snový motiv obrázku mrtvé holčičky, původně umístěného na jednom ze zdejších hrobů, se objevuje v sugestivním románu Daniely Hodrové *Komedie* (volné pokračování trilogie *Trýznivé město*) i v moderní próze Karla Miloty *Sol et Luna* ze sbírky *Noc zrcadel*. Příběhy, opřádající tajemný dětský portrét, jsou sice smyšlené, ale fotografie mrtvé dívky skutečně existuje! Oba spisovatelé – životní partneři – byli nesmírně přitahováni touto dojemnou podobiznou, již opravdu kdysi našli na hřbitově. Ležela na zemi, vystavená zkáze. Nakonec ji přinesli domů a ona posléze podivuhodně ožila v jejich literárních dílech.

Proto bychom obrázek dnes na hřbitově hledali marně; můžeme se jen pokusit nalézt hrob dívky – v příbězích zvané Vilemína či Beáta, pravým jménem Hermína Pobudová (*toto upřesnění autorce laskavě sdělila spisovatelka Daniela Hodrová*). Velmi zajímavé je i srovnání, jak rozdílně – ale i v jistém souznění – zpracovali Daniela Hodrová a Karel Milota motiv ve svých dílech. V *Komedii* D. Hodrové tvoří významnou součást živého, neustále se proměňujícího románového příběhu; v komorní povídce K. Miloty *Sol et Luna* zá-

Stará zvonice („minaret“) na někdejším trestaneckém hřbitově

Zašlý obrázek mrtvé dívky „Beaty“

leží jen na čtenáři, jak pochopí její vyvrcholení. Kvalitní moderní próza nikdy nenabízí jednoduché ani jednoznačné konce...

„Holčička je krásná, snad nikdy jste ještě neviděl tak zářivě čistý a sugestivní obličej u sedmiletého dítěte: pod krátkými, hladce učesanými černými vlasy, rozdělenými pečlivou pěšinkou, se usmívají veliké oči, které jako by prozrazovaly něco víc než obyčejnou dětskou neznalost bolesti a utrpení, něco silnějšího, jakousi pradávnu a hřejivou moudrost, s laskavým úsměvem přesvědčují příchozího, že bolest a utrpení neexistují, že je to jen výmysl. Stojíte, hledíte na ni, nemůžete odtrhnout pohled,“ stojí v povídce *Sol et Luna*.

„Hlasy, hlasy noci. Ve smutném a divokém houkání hrdliček, v šeru hřbitova, kde se i narůžovělé podzimní slunce rozpadá v šedý písek a úlomky něčeho, co kdysi bylo... bylo to vůbec? Nebo to teprve má být, sestoupí se písek a úlomky v nový tvar? A jaký bude?...“

Ivana Mudrová

NÁZORY NAŠICH ČLENŮ

Reakce na články v Matičních listech

O sestřích Kalašových

Oceňuji připomínku již skoro zapomenutých sester Kalašových od Petra Lachmanna v Matičních listech č. 2/2006. Uvědomil jsem si velký dluh národa zejména Klementině Kalašové (1850–1889), když jsem měl možnost v blízkosti 150. výročí jejího narození navštívit její hrob v brazilském Salvadoru. Podařilo se mně pak v archivech objevit některé dosud neznámé souvislosti (tři zatím publikované studie uvádím v literatuře). Ve světle těchto nových poznatků bych rád poopravil několik podrobností v uvedeném článku Petra Lachmanna.

Lékař dr. Kalaš se z Horních Beřkovic přestěhoval do Roudnice nad Labem, kde také r. 1871 zemřel. Měl celkem 5 dcer (dvě nejstarší se provdaly do Vídně a do Lince), v rodinné korespondenci jsem našel zprávu ještě o narození synáčka, který však zřejmě brzy zemřel. Manželka dr. Kalaše pocházela z Hořtky, ale tato obec leží blízko Roudnice na protějším břehu Labe.

Klementina projevila už v mládí hudební talent a její otec ji skutečně původně svěřil Smetanovu a Hellerovu ústavu, aby tam studovala klavírní hru. Bedřich Smetana zřejmě brzy rozpoznal její vzácný hlas a doporučil jí věnovat se studiu zpěvu v ústavu Františka Pivody. Ve svých 20 letech odjela k dalšímu studiu do Petrohradu – její tamější učitelka Henrietta Nissen-Salomanová byla Švédkou spřízněnou s rodinou Smetanových přátel v Göteborgu. Kromě mnoha evropských scén navštívila Klementina jednou Severní Ameriku a dvakrát Brazílii (poslední turné se jí stalo osudným). Působení v pražském Národním divadle v sezóně 1883/84 bylo poznamenáno různými negativními průvodními jevy a Klementina je po necelém roce z vlastního rozhodnutí ukončila. Neměla ani tehdy obvyklé oficiální závěrečné představení na rozloučenou, i když její derniérou bylo v roli Amneris gala představení Aidy na počet narozenin císaře Františka Josefa I. v srpnu 1884.

V Klementinině korespondenci se mně podařilo objevit kromě některých dosud neznámých dopisů Juliu Zeyerovi také zmínku potvrzující, že poznala Zeyera již během pobytu v Rusku. Zeyerův obdiv byl upřímný, ale nešlo o nějaký „osudový vztah“, balíček spojený „s prokletím ruky, která se toho dotkne“ obsahoval zřejmě dopisy od jiné známé osudové lásky. Také J. V. Sládek a Jaroslav Vrchlický ve svém obdivu nepřekročili meze čistého přátelství, které jim – podobně jako Zeyerovi – Klementina upřímně oplácela. (Podrobnosti ve studii V. Němec, 2002). Naopak hluboký citový vztah měla Klementina k historikovi Jaroslavu Gollovi (podrobnosti ve studii V. Němec, 2003). Nelze vyloučit, že Gollův sňatek s jinou ženou v r. 1882 byl jednou z překážek při jejím následném působení v Praze; malost tehdejších poměrů se ovšem na ukončení jejího působení také podílela: nízký počet 18 až 20 představení (v pouhých třech rolích) byl rozložen do osmi měsíců!

Na hrobě Klementiny Kalašové v Salvadoru byla brzy po pohřbu zasazena deska s nápisem, který vzbuzuje pozornost několika nepřesnými údaji: jako země a datum jejího narození jsou uvedeny Boemina – 4. VIII. 1850 (místo Boemia – 9. IX. 1850). Také poslední písmeno v závěrečném českém řádku je chybné: NA SHLEDANON. Deska setrvala nezměněna až do dnešních dnů (nejstarší fotografii pro rodinu zajistil již brzy po pohřbu rakousko-uherský konzul v Salvadoru). První známý český návštěvník hrobu – mladý cestovatel Alberto Vojtěch Frič – v roce 1903 zveřejnil v pražském tisku svoji fotografii náhrobní desky, kde se pokusil zaretušovat pravopisné chyby. Tím došlo k pověstem o jiném tajemném návštěvníku, který „neumělou rukou“ připsal závěrečný český nápis. Chyby lze vysvětlit mnohem prostším způ-

sobem. Klementina Kalašová v posledních letech svého života psala velice rychle, takže její rukopis se dal někdy přečíst se značnými obtížemi. Právě na jedné originální obálce dopisu, který adresovala do Čech, lze číst jméno země jako Boenina. Také její rukopisné arabské číslice byly snadno zaměnitelné, zvláště 4 nebo 8 s 9. Není proto těžké představit si nechtěné záměny způsobené při zpracování náhrobní desky pro exotickou umělkyni. Svůj epitaf si Klementina Kalašová – při plném vědomí blížící se hodiny smrti – připravila zřejmě sama. Je krásným dokladem, jak vzpomínka na vzdálenou rodnou zemi ji doprovázela až k samému hrobu.

Odkazy na podrobnější studie:

V. Němec: Klementina Kalašová – vpravdě duše elitní. – In: Vlastivědný sborník Podřipsko, č. 12, s. 35–53. – Podřipské muzeum, Roudnice n. L. 2002; ISBN 80-912225-8-7

V. Němec: Tichý lásky sen Klementiny Kalašové o Jaroslavu Gollovi. – In: Vlastivědný sborník Podřipsko, č.13, str. 17–46. – Podřipské muzeum, Roudnice n. L. 2003; ISBN 80-902225-9-5

V. Němec: Miluji velmi ten boží celý svět... Klementina Kalašová o svých zahraničních pobytech v korespondenci se Sofií Podlipskou. – In: Vlastivědný sborník Kralupska – 12. roč., 1/2005, s. 36–75. – Městské muzeum Kralupy n.Vlt., 2005; ISSN 1213-5089

Václav Němec

Za uvedenou připomínku děkuji. Mým původním zájmem byla osobnost literárně činné Marie Kalašové, překladatelky. Nebylo však možné nezmínit se o dalších jejích sestřích, z nichž ovšem Klementina je nejpobulárnější. Při zpracování úvodních životopisných údajů jsem zaměnil rodnou obec jejich otce, Hošťku u Roudnice, s jinou stejnojmennou obcí, za což se omlouvám. Objevené rozpory v různých pramenech o počtu Kalašových dcer (5 nebo 4, s případnou záměnou matky za dceru) jsem kriticky tak dalece analyzovat nemohl, nebyl čas. Stačil mi nenadálý badatelský problém, zda datum narození Marie, uvedené v *Lexikonu české literatury* je správné, či jen na něho padla volba ze tří různých dat, s nimiž jsem se v seriózních zdrojích setkal. Pomohl mi dr. J. Opelík, který v interních záznamech Ústavu pro českou literaturu vyhledal, že podkladem pro zpracování hesla v *Lexikonu* byl matriční záznam.

Pokud jde o vzájemnou korespondenci Klementiny Kalašové (ale i Marie) s Juliem Zeyerem, nezmiňoval jsem se nikde o „osudovém vztahu“. K tomu mělo přátelství obou zřejmě daleko, stejně jako nebylo mým záměrem, aby i jen implicitně vyplynulo z mého textu, že šlo o nějaký důvěrnější, erotický vztah. Nicméně byl to zřejmě vztah silný, když vytrval tak dlouhou dobu, a je možné věřit, že balíček dopisů, na který se vztahovalo Zeyerovo prokletí, nejenže existoval (cituji svědectví nakladatele Otakara Štorcha-Mariena), ale mohl – podle rodinné tradice – opravdu obsahovat Klementininy dopisy. Kdoví?

Petr Lachmann

MATIČNÍ LISTY, literární příloha Zpravodaje Matice české. Roč. 2006, číslo 3. Pro své členy a příznivce vydala v září 2006 Matice česká, sekce Společnosti Národního muzea. Odpovědný redaktor: Pavel Muchka. Redakční rada: Eva Ryšavá, Helga Turková, Olga Rohelová, Lubomír Sršeň, Evžen Lukeš. Typografie: Nakladatelství ARSCI, Praha. Své příspěvky a připomínky zasílejte na adresu: Matice česká, sekce Společnosti NM, Václavské nám. 68, 115 79 Praha 1, nebo elektronicky: pavel_muchka@nm.cz, matice_ceska@nm.cz. *Příspěvky do jarního čísla Matičních listů nejlépe v elektronické podobě zasílejte nejpozději do 10. března 2007.*